

Fond 177

NURK, MART

1939-1948

SISSEJUHATUS

Nurk, Mart (Märt) (14. juuli 1892, Kaubi v. Pärnumaal - 5. nov. 1948, Hamburg), õigusteadlane, Tartu Ülikooli ja Balti Ülikooli (Saksamaa) professor

Mart Nurk sündis Kaubi mõisas Pärnumaal, kus tema vanemad teenisid mõisasulastena. Ta õppis Lahmuse valla- ja Suure-Jaani kihelkonnakoolis, mille lõpetas 1906. a. 1907 sai ta Taevere vallakirjutaja õpilaseks, hiljem abiks. Sooritanud nõutavad eksamid töötas ta 1909. aastast kohtusekretärina Suure-Jaanis. 1915. a. lõpetas M. Nurk eksternina Tartu Aleksander I Gümnaasiumi. Sama aasta sügisel astus ta Tartusse evakueerunud Riia Polütehnikumi, mis siirdus edasi Moskvasse. Majanduslike raskuste tõttu pidi ta õpingud peale esimest õppeaastat katkestama ja astuma Ülevenemaalise semstvoliidu teenistusse, viibides 1916-18 Lääne- ja Pärsia rindel. Pärast demobiliseerimist pääses M. Nurk venna juurde Lätimaale, kus püüdis oma õpinguid jätkata tehnikakõrgkoolis. Poliitiliste sündmuste tõttu katkesid need taas ning 1919. a. mobiliseeriti M. Nurk Läti sõjaväkke, kus ta teenis algul reamehena, hiljem kuni 1920. a. sügiseni noorema kirjutajana. 1921. a. avanes M. Nurgal võimalus pöörduda kodumaale tagasi. 1922. a. astus ta Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda lootes, et hiljem õnnestub jätkata studiumi mõnes tehnilises kõrgemas õppeasutuses. Kui selgus, et seda ei ole võimalik täide viia, valis M. Nurk 1925. a. sügisel lõplikult teise eriala - õigusteaduse. M. Nurk lõpetas TÜ õigusteaduskonna 1929. a. *cum laude* ja jätkas edasiõppimist eesmärgiga taotleda magistrikraadi tsiviilõiguse alal. Õppimise ajal töötas ta 1921. a-st *Postimehe* toimetuses, 1929-1935 oli ta vandeadvokaadi abi ja a-st 1935 iseseisev vandeadvokaat Tartus. 1936. a. sai M. Nurk magistrikraadi töö eest *Colonia partiarica* ning hakkas täitma õppeülesannet Tartu Ülikoolis. Ta luges tsiviilõiguse eriosa ja viis läbi kaubandusõiguse seminari. Eraõiguse õppejõuna ei saanud ta kõrvale jääda Eesti tsiviilseadustiku väljatöötamisest ning avaldas mitu selleletemalist käsitlust ajakirjas *Õigus*. 1938. a. ilmus trükis M. Nurga monograafia *Mitmekülgsed lepingud. Lisand lepingu üldteooriale*, mida ta kaitses 1939. a. jaanuaris doktoritöona. Samal aastal valiti ta kaubandusõiguse adjunktprofessoriks. 1940. a. täiendas Mart Nurk end välismaal (Riia, Königsberg, Berliin, München, Viin) eesmärgiga tutvuda seminari korraldusega kaubandusõiguse alal vastavates ülikoolides ja sealsete eraõiguse instituutide korralduse ja tegevusega. 1944 põgenes Mart Nurk perekonnaga Saksamaale, kus töötas viimased eluaastad Hamburgis Balti Ülikoolis kaubandusõiguse ja rooma õiguse ajaloo professorina. Paguluses ei saanud ta oma võimeid siiski täiel määral kasutada, sest teda tabasid rasked tervisehäired. Hamburg-Eppendorfis ülikooli kliinikus tehtud ajuoperatsioon ei andnud soovitud tagajärgi ja Mart Nurk suri kliinikus 5. novembril 1948¹. Ta on maetud Põhja-Saksamaa väikelinna Eutini kalmistule.

Tartusse jõudnud arhiivimaterjalid peegeldavad tema loengulist ja teadustööd sõjaaastatel Tartu Ülikoolis ja seejärel Hamburgis – kaubandusõiguse loengud 1942-43 ja eksamikava, masinakirjaline käsikiri *Kaubandusõiguse allikate küsimusi Eestis*

---

¹Koguteoses *Balti Ülikool Saksamaal 1945-1949* (Toronto, 1991) on lk. 234-245 antud surma-
daatumiks 5. dets. 1948.

(publ.: Tartu, 1939) ja 1943 alustatud teadustöö *In welcher Weise kann eine Angleichung des estnischen Handelsrechts an das deutsche Handelsrecht stattfinden?* materjalid, samuti rooma õiguse ajaloo loengud.

Prof. Mart Nurga isikumaterjalide tee Rootsi pole üheselt selge, aga see on seotav Balti Ülikooli (1946-49) arhiivi saatusega. See ülikool loodi Hamburgis, koolitamaks kolmest Balti riigist pärit noori sõjapõgenikke ja andis ühtlasi tööd Läände siirdunud eesti, läti ja leedu teadlastele. Balti Ülikooli arhiivimaterjalid, mille saatus oli aastakümneid teadmata, tulid ilmsiks Uppsala Ülikooli Raamatukogus. Eesti sektori paberid sorteeris raamatukogu eestlasest töötaja Jüri Leps muude seast välja ja tõi need Tartu Ülikooli Raamatukogusse juba 2002.a. (arhiivifond F 168). Samas asusid Uppsalas ka Mart Nurgast järelejäänud paberid, mis toodi Tartu Ülikooli Raamatukokku 2005.a.

Kasutatud kirjandus:

1. Album Academicum Universitatis Tartuensis. 1918-1944. II. Tartu, 1994. Lk. 2869 (Nr 2872).
2. Järvelaid, Peeter. Märt Nurk //Eesti Jurist, 1992, 5, lk. 350-351.
3. Balti Ülikool Saksamaal 1945-1949. Koguteos. Toronto, 1991. Lk. 234-245.

Selles inventariniimistus on 4 lehte + sissejuhatus 2 lehel.

Tartus, 2. nov. 2005. a.

Osakonna juhataja

Säiliku nr.	Kirje
1	<p>Nurk, Mart Kaubandusõiguste allikate küsimusi Eestis. Masinakirjas käsikirjal. parandustega. [1939] 55 l. Publ.: Tartu: Õigus, 1939.</p>
2	<p>M. Nurga kirjavahetus Saksa okupatsioonivõimu esindaja dr. Stegmanniga kaubandusõigusliku teema <i>In welcher Weise kann eine Angleichung des estnischen Handelsrechts an das deutsche Handelsrecht stattfinden?</i> läbitöötamise tingimuste kohta. Masina- ja käsikirjas. 15. mai 1943-30. sept. 1943. Riia, Tartu. 6 l. Saksa k.</p>
3	<p>Nurk, Mart Töökava uurimisteeemale <i>In welcher Weise kann eine Angleichung des estnischen Handelsrechts an das deutsche Handelsrecht stattfinden?</i> Masina- ja käsikirjas. [1943-1944] 4 l. Eesti k.</p>
4	<p>Nurk, Mart <i>In welcher Weise kann eine Angleichung des estnischen Handelsrechts an das deutsche Handelsrecht stattfinden?</i> Verzeichnisse der Abkürzungen und der Literatur. Käsikirjas. [1944] 6 l. Saksa k.</p>
5	<p>Nurk, Mart <i>In welcher Weise kann eine Angleichung des estnischen Handelsrechts an das deutsche Handelsrecht stattfinden?</i> I. Teil: Einführung; II. Teil: Inhalt und Vergleich des estnischen und deutschen Handelsrechts. Käsikirja mustand. 1944 19 l. Saksa k. Pliiats. Pd. lõpp.</p>

Säiliku nr.	Kirje
6	<p>Nurk, Mart [<i>In welcher Weise kann eine Angleichung des estnischen Handelsrechts an das deutsche Handelsrecht stattfinden?</i>] Käsikirjas. [1944] 10 l. Eesti k. L. 1 autori märkus: Lisaks § 26-le, II osa lõppu. Pliiats.</p>
7	<p>Nurk, Mart [<i>In welcher Weise kann eine Angleichung des estnischen Handelsrechts an das deutsche Handelsrecht stattfinden?</i>] Töömärkmed. Käsikirjas. [1944] 1 mapp Eesti ja saksa k. Pliiats.</p>
8	<p>Nurk, Mart [Kaubandusõigus]. Fragm. konspekt, põhiliselt <i>Handelsgesetzbuch</i> (HGB) alusel. Käsikirjas. [1940. a-d] 89 l. Saksa k.</p>
9	<p>Nurk, Mart [Gesellschaft]. Konspekt <i>Handelsgesetzbuch</i> (HGB) paragrahvide alusel. Käsikirjas. [1940. a-d] I, 19 l. Saksa k. Tint ja pliats.</p>
10	<p>Nurk, Mart Kaubandusõigus. Konspektid (fragm.) ja kogutud materjal. Käsikirjas. [1940. a-d] 1 mapp Saksa k.</p>

Säiliku nr.	Kirje
11	<p>Nurk, Mart Kaubandusõiguse loengud. Tartu Ülikool 1942.-1943. õppeaastal. Käsikirjas. 1942-1943 L. 1-254 Tint ja pliiats. Autori lehenumeratsioon: 1-202 literatega, pd. l. 29 ja 81.</p>
12	<p>Nurk, Mart Kaubandusõiguse loengud. Tartu Ülikool 1942.-1943. õppeaastal. Käsikirjas. 1942-1943 L. 255-493 Tint ja pliiats. Autori lehenumeratsioon: l. 203-394 literatega, pd. l. 247. Paljud lehed rebenenud ja kortsunud, tekst osaliselt kadunud.</p>
13	<p>Nurk, Mart Kaubandusõiguse loengud. Tartu Ülikool 1942.-1943. õppeaastal. Käsikirjas. 1942-1943 L. 494-713 Tint ja pliiats. Autori lehenumeratsioon: l. 395-618 literatega, pd. l. 560-581.</p>
14	<p>Kaubandusõiguse ja –protsessi eksamikava Tartu Ülikoolis. Masinakirjas. [U. 1939-1943] 4 l.</p>
15	<p>Balti Ülikoolis 1948/49 talvesemestril peetud kaubandusõiguse loengutest osavõtjate nimestikud. Käsikirjas. 1948 2 l. Kursust luges M. Nurk.</p>
16	<p>Nurk, Mart [Rooma õiguse ajalugu. Loengud Balti Ülikoolis.] Käsikirjas. [U. 1946-1948] 149 l. Saksa k. Pliiats. Osaliselt kustunud teksti taastatud tindiga.</p>

Säiliku nr.

Kirje

Selles inventarimistus on 16 (kuusteist) järjest nummerdatud säilikut.
Fondi korraldas ja nimistu koostas raamatukoguhoidja T. Šahhovskaja.

Tartus, 18. okt. 2005